

УДК 342.7:004.056

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.1.25>

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ОСОБИСТОСТІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Селіхов Д.А.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії держави та права
Навчально-наукового інституту права
та інноваційної освіти*

*Дніпровського державного університету внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-2109-9172*

Селіхов Д.А. Інформаційна безпека особистості: теоретико-правовий аспект.

У статті здійснено теоретико-правове дослідження інформаційної безпеки особистості для вироблення його чіткого і комплексного розуміння в умовах активного розвитку інформаційного суспільства та воєнного стану.

Зазначено, що в умовах цифровізації та розвитку інформаційного суспільства володіння, обробка й захист інформації безпосередньо впливають на реалізацію прав і свобод людини та рівень її особистої безпеки. Особливо в умовах воєнного стану та суспільного напруження чітко помітно, що інформаційні загрози деструктивно впливають як на окремих осіб, так і на спільноти. Залежність від інформації та інформаційної інфраструктури зумовлює підвищену вразливість особистості до маніпулятивних інформаційних впливів, дезінформації тощо.

Інформаційна безпека людини постає як комплексне багатомірне явище, що поєднує правовий, соціальний, психологічний та світоглядний виміри.

Людина, суспільство і держава не лише є об'єктами, а й виступають активними суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки, реалізуючи відповідні права, обов'язки та повноваження щодо захисту інформаційних ресурсів, інформаційних процесів і національних інтересів. Такий взаємозв'язок об'єктів і суб'єктів підкреслює системний характер інформаційної безпеки та обумовлює необхідність комплексного правового регулювання у цій сфері. Забезпечення інформаційної безпеки особистості має здійснюватися з дотриманням балансу між захистом національних інтересів і гарантуванням основоположних прав і свобод людини

Зроблено висновок, що інформаційна безпека – це системне і багаторівневе явище. Вона включає в себе безпеку держави, суспільства та особистості. Людина як центральний елемент системи інформаційної безпеки потребує гарантування її конституційних прав і свобод, зокрема права на інформацію, недоторканність приватного життя, захист персональних даних та свободу вираження поглядів та ін. Інформаційна безпека людини полягає не лише у забезпеченні можливості вільно та безперешкодно бути суб'єктом інформаційних процесів, а й у гарантуванні ефективного захисту особи від неправомірного інформаційного втручання та деструктивних інформаційно-психологічних впливів.

Ключові слова: інформаційна безпека, національна безпека, інформаційна безпека особистості, інформаційне суспільство, воєнний стан, загрози інформаційній безпеці, інформаційні технології.

Selikhov D.A. Information security of the individual: theoretical and legal aspect.

The article carries out a theoretical and legal study of information security of the individual to develop a clear and comprehensive understanding of it in the conditions of active development of the information society and martial law.

It is noted that in the conditions of digitalization and development of the information society, possession, processing and protection of information directly affect the realization of human rights and freedoms and the level of their personal security. Especially in conditions of martial law and social tension, it is clearly noticeable that information threats destructively affect both individuals and

communities. Dependence on information and information infrastructure causes increased vulnerability of the individual to manipulative information influences, disinformation, etc.

Information security of a person appears as a complex multidimensional phenomenon that combines legal, social, psychological and worldview dimensions.

Man, society and the state are not only objects, but also active subjects of ensuring information security, implementing the relevant rights, obligations and powers to protect information resources, information processes and national interests. Such an interrelationship of objects and subjects emphasizes the systemic nature of information security and necessitates the need for comprehensive legal regulation in this area. Ensuring the information security of the individual must be carried out while maintaining a balance between protecting national interests and guaranteeing fundamental human rights and freedoms. It is concluded that information security is a systemic and multi-level phenomenon. It includes the security of the state, society and the individual. A person as a central element of the information security system needs to guarantee his constitutional rights and freedoms, in particular the right to information, privacy, protection of personal data and freedom of expression, etc. Information security of a person consists not only in ensuring the possibility of freely and unhindered being a subject of information processes, but also in guaranteeing effective protection of a person from unlawful information interference and destructive information and psychological influences.

Key words: information security, national security, information security of the individual, information society, martial law, threats to information security, information technologies.

Постановка проблеми. Інформаційна безпека людини є пріоритетом для правової, демократичної, інформаційної держави. В умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та утворення нових інформаційних загроз, забезпечення інформаційних прав і свобод людини та її інформаційної безпеки є складним завданням. А протистояння російській гібридній агресії ще більше ускладнює гарантування інформаційної безпеки громадян.

Водночас забезпечення інформаційної безпеки особистості має здійснюватися з дотриманням балансу між інтересами держави, суспільства та індивіда. Це обумовлює необхідність комплексного, системного й науково обґрунтованого підходу до формування та реалізації державної інформаційної політики.

Отож, особливої актуальності набуває наукове осмислення теоретико-правових аспектів забезпечення інформаційної безпеки людини.

Метою статті є теоретико-правове осмислення інформаційної безпеки особистості для вироблення його чіткого і комплексного розуміння в умовах активного розвитку інформаційного суспільства та воєнного стану.

Стан опрацювання проблематики. Тематика правового забезпечення інформаційної безпеки завжди привертала увагу дослідників. Вивчали різні аспекти цієї проблематики такі науковці як: Є. Архипова, П. Біленчук, Л. Борисова, Р. Калюжний, Б. Кормич, А. Марушак, Т. Мужанова, І. Милосердна, Л. Наливайко, А. Нашинець-Наумова, І. Неклонський, Т. Подорожня, В. Собина, В. Цимбалюк та ін. Забезпечення інформаційної безпеки особистості розкривали у своїх наукових працях: Л. Бріалко, В. Виздрік, М. Воронюк, Г. Грачев, М. Дзюба, І. Дятлова, Я. Жарков, О. Золотар, П. Квіткін, І. Кукан, Л. Маніна, О. Передерій, В. Петрик, Л. Петрова, Ю. Рублик, А. Ряполов, Д. Смотрич, О. Сушко, М. Требін, О. Шаратова та ін. Забезпеченню інформаційної безпеки людини в умовах воєнного стану присвятили свою увагу: В. Кучер, К. Марченко, О. Мельник, О. Оришак та ін. Однак, низка проблем гарантування інформаційних прав і свобод людини і громадянина залишаються невирішеними. Проблеми досягнення інформаційної безпеки особистості зростають в умовах російської агресії. Все це обумовлює необхідність подальшого наукового осмислення вказаної тематики.

Виклад основного матеріалу. Інформація є надважливим ресурсом в сучасному світі. Інформація визначає зміст соціальних, економічних, політичних і правових процесів, виступає чинником формування суспільної свідомості. В умовах цифровізації та розвитку інформаційного суспільства володіння, обробка й захист інформації безпосередньо впливають на реалізацію прав і свобод людини та рівень її особистої безпеки. Особливо в умовах воєнного стану та суспільного напруження чітко помітно, що інформаційні загрози деструктивно впливають як на окремих осіб, так і на спільноти.

Важливою особливістю способу життя людини в інформаційному суспільстві є істотне скорочення «інформаційних» відстаней (часу доступу до необхідної інформації), що призводить до

появи нових можливостей як з формування особистості, так і реалізації її потенціалу. В сучасних реаліях інформаційна інфраструктура стає чи не основним джерелом інформації для людини, безпосередньо впливаючи на її психічну діяльність, формування особистості та соціальної поведінки [1, с. 137]. Залежність від інформації та інформаційної інфраструктури зумовлює підвищену вразливість особистості до маніпулятивних інформаційних впливів, дезінформації тощо.

Забезпечення інформаційної безпеки особистості потребує належного правового врегулювання процесу формування безпечного інформаційного середовища. Для цього слід визначитись із ключовими категоріями, принципами та завданнями у сфері інформаційної політики. Однією з таких категорій є – інформаційна безпека особистості (людини).

Перш ніж перейти до визначення сутності інформаційної безпеки людини, слід проаналізувати значення родової категорії – «інформаційної безпеки».

В. Цимбалюк визначає інформаційну безпеку як суспільні відносини щодо створення і підтримання в належному стані нормального режиму функціонування відповідної інформаційної системи; комплекс організаційних, правових та інженерно-технологічних заходів щодо охорони, захисту, запобігання і подолання природних, техногенних і соціогенних (антропогенних) загроз, реалізація яких може порушити чи припинити життєдіяльність конкретної системи [2, с. 32]. Р. Калюжний вважає, що інформаційна безпека – це вид суспільних інформаційних правовідносин зі створення, підтримки, охорони та захисту бажаних для людини, суспільства і держави безпечних умов життєдіяльності, а також спеціальних правовідносин, пов'язаних зі створенням, зберіганням, поширенням і використанням інформації [3, с. 20]. А. Нашинець-Наумова констатує, що інформаційна безпека – це сукупність життєво важливих умов функціонування суб'єктів (особи, суспільства, держави) в інформаційній сфері та суб'єктивних (правових, політичних, інформаційних, наукових, оперативно-розшукових) можливостей їх усвідомлення і контролю [4, с. 10]. Інформаційна безпека – це системне і багаторівневе явище. Вона включає в себе безпеку держави, суспільства та особистості.

До об'єктів національної безпеки відносять: людину і громадянина – їхні конституційні права і свободи та обов'язки; суспільство – його духовні, морально-етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище і природні ресурси; державу – її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканність [5, с. 43]. Т. Мужанова вважає об'єктами інформаційної безпеки: особу, суспільство та інформаційні ресурси [6, с. 13]. І. Милосердна зауважує, що інформаційна безпека формується на захищеності інтересів особистості, суспільства і держави [7, с. 187]. Б. Кормич зауважує, що держава, людина та суспільство одночасно виступають і як об'єкти, і як суб'єкти інформаційної безпеки, здійснюючи своїми діями захист важливої для них інформації та інформаційних процесів [8, с. 30]. Людина, суспільство і держава не лише є об'єктами, а й виступають активними суб'єктами забезпечення інформаційної безпеки, реалізуючи відповідні права, обов'язки та повноваження щодо захисту інформаційних ресурсів, інформаційних процесів і національних інтересів. Такий взаємозв'язок об'єктів і суб'єктів підкреслює системний характер інформаційної безпеки та обумовлює необхідність комплексного правового регулювання у цій сфері. Однак, саме людина як центральний елемент системи інформаційної безпеки потребує гарантування її конституційних прав і свобод, зокрема права на інформацію, недоторканність приватного життя, захист персональних даних та свободу вираження поглядів та ін.

А. Марущак визначає інформаційну безпеку через комплекс прав людини вільно, безперешкодно, на власний розсуд бути суб'єктом інформаційних процесів (шукати, одержувати та поширювати інформацію) та отримувати захист від неправомірного інформаційного втручання [9, с. 82]. О. Золотар, зауважує що інформаційна безпека людини передбачає реалізацію життєво важливих інтересів людини і гармонійний розвиток в умовах інформаційного суспільства незалежно від наявності інформаційних загроз [10, с. 77]. Т. Подорожня тлумачить цю категорію як стан високого ступеня захищеності особистості, за якого гарантується реалізація її прав і свобод в інформаційній сфері та максимально знижено ризик негативного впливу на неї внутрішніх і зовнішніх загроз [11, с. 503]. П. Квіткін, І. Дятлова та Л. Петрова констатують, що інформаційна безпека особистості – це готовність і здатність особистості зберігати цілісність і сталість світоглядних позицій, системи цінностей і ціннісних орієнтацій, переконань і життєвих стратегій в умовах інформаційно-пропагандистських та інформаційно-психологічних впливів на свідомість і психіку, цивілізаційної ідентифікації соціуму й особистості, соціокультурних трансформацій суспільства.

Як цілісне і системне утворення інформаційна безпека особистості є органічною єдністю взаємопов'язаних складових: світоглядно-ментальної, когнітивної та культурологічної [12, с. 51]. Отже, інформаційна безпека людини постає як комплексне багатовимірне явище, що поєднує правовий, соціальний, психологічний та світоглядний виміри.

Інформаційна безпека людини полягає не лише у забезпеченні можливості вільно та безперешкодно бути суб'єктом інформаційних процесів, а й у гарантуванні ефективного захисту особи від неправомірного інформаційного втручання та деструктивних інформаційно-психологічних впливів. Водночас інформаційна безпека людини спрямована на захист життєво важливих інтересів інформаційного суспільства, незалежно від наявності реальних чи потенційних інформаційних загроз.

Коли йдеться про інформаційну безпеку людини – то це насамперед потреби людини, можливість реалізації яких в правовому полі закріплюється через її права і свободи [13, с. 400]. Незважаючи на наявність конституційних гарантій інформаційної безпеки, стан інформаційної безпеки людини і громадянина в Україні свідчить про низький рівень її правового забезпечення. Значна кількість випадків порушення та обмеження інформаційних прав, відсутність належного захисту від негативних інформаційних впливів свідчить про не досить дієвий нормативно-правовий механізм інформаційної безпеки. [14, с. 304]. Проте, ключовим джерелом інформаційних загроз є російська гібридна агресія проти Української держави та суспільства.

Особливої актуальності проблема інформаційної безпеки особистості набуває для українського суспільства, яке є об'єктом інформаційно-пропагандистських та інформаційно-психологічних операцій противника [12, с. 49]. Це обумовлює необхідність формування дієвих правових механізмів захисту особистості від деструктивних інформаційних впливів, розвитку інформаційної культури та медіаграмотності, а також посилення ролі держави у створенні безпечного інформаційного середовища.

Д. Смотров та Л. Бріалко справедливо зауважують, що питання інформаційної безпеки та культури в умовах війни є питанням виживання людини, суспільства та держави. Адже забезпечення інформаційної безпеки визначається не тільки інтересами держави, а й інтересами особи в контексті забезпечення її прав і свобод [15, с. 124]. М. Требін відзначив, що під час гібридної війни важливе значення надається боротьбі за розум людей. Іншими словами, інформаційній боротьба відбувається там, де основними дійовими суб'єктами виступають також цивільні (ЗМІ, ТБ, Інтернет, Ютуб та ін.) [16, с. 120]. Забезпечення інформаційної безпеки особистості має здійснюватися з дотриманням балансу між захистом національних інтересів і гарантуванням основоположних прав і свобод людини [17, с. 63; 18, с. 45; 19, с. 28], що є ключовою умовою демократичного розвитку та стійкості українського суспільства в умовах гібридної війни.

Сучасна інформаційна зброя спрямована, перш за все, на людину. Використовуючи інформаційно-психологічні впливи, дезінформацію, маніпуляції та пропаганду, противник може впливати на суспільні настрої, провокувати соціальну напругу й дестабілізувати суспільство без застосування традиційних воєнних засобів.

В умовах російсько-української війни, інформаційна продукція, яку поширюють ЗМІ, стала психолого-технологічним засобом впливу на свідомість суспільств і груп індивідів, ЗМІ можуть робити неправильні висновки, що буде впливати на прийняття рішення, нав'язуючи їх з певними цілями, а іноді навіть провокують до вчинення певних незаконних дій [20, с. 199]. Метою інформаційної зброї перш за все є свідомість людини та масова свідомість. Ті, хто практикує використання інформаційної зброї, добре знаються як на людській психології, так і на психології людських колективів та мас. Інформаційна безпека життєдіяльності людини й суспільства в умовах інтенсивної інформаційної війни стає першоприоритетною задачею, як запорука безпеки фізичної [21, с. 19]. Забезпечення інформаційної безпеки людини постає як ключова передумова збереження соціальної стабільності та ефективного захисту національної безпеки в умовах інформаційної війни.

Пріоритетним напрямом має стати впровадження кіберстратегій, які враховують потенційні кіберзагрози та визначають заходи забезпечення безпеки в цифровому просторі. Необхідно створити ефективний механізм, який би гарантував державну інформаційну безпеку і дотримання прав людини, зокрема на тимчасово окупованих територіях. Розв'язання цих проблем вимагає комплексного підходу, який включатиме в себе технічні заходи безпеки, законодавчі та регуляторні ініціативи державно-правових інституцій [22, с. 127]. На шляху створення дієвих меха-

нізмів захисту інформаційних прав і свобод, забезпечення інформаційної безпеки особистості національне інформаційне законодавство має брати до уваги і міжнародно-правовий аспект, враховуючи необхідність прийняття чітко визначених зобов'язань у сфері захисту інформаційних прав і свобод, регламентації таких глобальних питань, як транскордонна передача персональних даних [11, с. 503]. Запровадження узгоджених підходів у механізмі правового забезпечення інформаційних процесів, посилення міжнародного співробітництва, а також імплементація кращих міжнародних практик сприятимуть підвищенню захисту інформаційних прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Висновки. Інформаційна безпека – це системне і багаторівневе явище. Вона включає в себе безпеку держави, суспільства та особистості. Людина як центральний елемент системи інформаційної безпеки потребує гарантування її конституційних прав і свобод, зокрема права на інформацію, недоторканність приватного життя, захист персональних даних та свободу вираження поглядів та ін.

Інформаційна безпека особистості полягає не лише у забезпеченні можливості вільно та безперешкодно бути суб'єктом інформаційних процесів, а й у гарантуванні ефективного захисту особи від неправомірного інформаційного втручання та деструктивних інформаційно-психологічних впливів. Водночас інформаційна безпека особистості спрямована на захист життєво важливих інтересів інформаційного суспільства, незалежно від наявності реальних чи потенційних інформаційних загроз.

Забезпечення інформаційної безпеки особистості постає як ключова передумова збереження соціальної стабільності та ефективного захисту національної безпеки в умовах інформаційної війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Архипова Є. О. Інформаційна безпека: соціально-філософський вимір: дис. ... канд. філос. наук. Київ, 2012. 215 с.
2. Цимбалюк В. Окремі питання щодо визначення категорії «інформаційна безпека» у нормативно-правовому аспекті. *Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні*. 2004. № 8. С. 30-33. URL: <https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/97824f5e-30c5-45b9-ba91-2d64e3e1b8/content>.
3. Калюжний Р. Питання концепції реформування інформаційного законодавства України. *Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні: науково-технічний збірник*. 2000. № 1. С. 17-21. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/15952>.
4. Нашинець-Наумова А.Ю. Інформаційна безпека: питання правового регулювання: монографія. Київ, 2017. 168 с.
5. Правові засади інформаційної безпеки України: монографія / П.Д. Біленчук, Л.В. Борисова, І.М. Неклонський., В.О. Собина; за ред. П.Д. Біленчука. Харків: 2018. 289 с.
6. Мужанова Т.М. Інформаційна безпека держави: навчальний посібник. Київ: [б.в.], 2019. 131 с.
7. Милосердна І.М. Інформаційна безпека як елемент національної безпеки: теоретичний вимір та особливості впровадження. *Науковий журнал «Політикус»*. 2024. № 4. С. 179-185. URL: http://politicus.od.ua/4_2024/28.pdf.
8. Кормич Б.А. Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України : монографія. Одеса: Юридична література, 2003. 472 с.
9. Марущак А.І. Інформаційне право: доступ до інформації: навч. посіб. для студ. ВНЗ. Київ, 2007. 531 с.
10. Золотар О.О. Загрози інформаційній безпеці людини. *Правова інформатика*. 2014. № 2 (42). С. 70-79. URL: <http://ippi.org.ua/zolotar-oo-zagrozi-informatsiinii-bezpetsi-lyudini>.
11. Подорожна Т.С. Інформаційна безпека людини в системі національної безпеки: виклики та загрози. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 500-506. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.85>.
12. Квіткін П.В., Дятлова І.В., Петрова Л.О. Інформаційна безпека особистості: теоретико-методологічний аналіз. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2021. № 4 (51). С. 46-62. DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.51.241998>.

13. Золотар О.О. Інформаційна безпека людини: теорія і практика: монографія. Київ: ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018 446 с.
14. Правдюк А.Л. Конституційні гарантії інформаційної безпеки людини і громадянина. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 303-305. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-12/75>.
15. Смотрич Д., Бріалко Л. Інформаційна безпека в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. № 77. Ч. 2. С. 121-127. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.77.2.20>.
16. Требін М.П. «Гібридна» війна як нова українська реальність. *Український соціум*. 2014. № 3. С. 113-127. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2014_3_13.
17. Наливайко Л.Р. Інформаційна безпека та інформаційна політика в Україні: конституційно-правовий аспект. *Вісник Запорізького державного університету*. 2003. № 1. С. 60-65. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/2756.pdf>.
18. Наливайко Л.Р., Чепік-Трегубенко О.С. Децентралізація влади в Україні в умовах розбудови демократичного громадянського суспільства. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 10. С. 44-47. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2015/10_2015.pdf.
19. Наливайко О.І. Принципи правового захисту людини: підходи до класифікації. *Держава і право. Серія «Юридичні і політичні науки»*. 2001. Вип. 13. С. 26-33. URL: <http://search.nbuv.gov.ua/publ/REF-0000465270>.
20. Виздрік В.С., Мельник О.М. Інформаційна безпека в Україні: сучасний стан. *Grail of Science*. 2023. № 24. С. 196-202. DOI: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.034>.
21. Марченко К.М., Оришака О.В. Інформаційна безпека життєдіяльності людини і суспільства в умовах війни. *Центральноукраїнський науковий вісник*. 2023. № 7(38). Ч. 1. С. 16-21. URL: [https://mariea.kntu.kr.ua/pdf/7\(38\)_1/5.pdf](https://mariea.kntu.kr.ua/pdf/7(38)_1/5.pdf).
22. Кучер В.О. Права людини та інформаційна безпека в умовах військової агресії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Т. 1. Вип. 81. С. 125-130. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/300549/292809>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 09.01.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації: 05.03.2026

© Селіхов Д.А., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0